

посилення горизонтальних зв'язків, які ефективно впливають на функціонування та розвиток держави.

Список використаних джерел

1. Fyshchuk I., Evsyukova O. Effective Communication in Digital Transformation of Service State During Change Management Processes in Ukraine. *Viešoji politika ir administravimas*. 2020, T. 19, Nr. 2, p. 172–190. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/admin,+2020+19\(2\)+VPA_2.+Fyshchuk.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/admin,+2020+19(2)+VPA_2.+Fyshchuk.pdf)

2. Bell Daniel (1976) *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*. NY: Basic Books, 616 p.

Наумкіна Світлана Михайлівна

завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ

«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського», доктор політичних наук, професор

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ В ВОЄННИЙ ЧАС

Функціонування простору «політичного» в умовах воєнного стану як і філософська проблема співвідношення політики та війни є давньою як світ. З одного боку, очевидно, що в умовах військового стану, традиційна політична діяльність «згортається», переживає обмеження, пов'язані як з технічною неможливістю реалізації демократичних процедур, так і з намаганням правлячої еліти нівелювати вплив політично-опозиційних партійних структур та їх засобів інформації для досягнення консолідації, ідеологічної щільності, що визнається чинником перемоги у війні. Тобто, простір «політичного», який передбачає «діалог», в такі часи поступається «військовому», який передбачає «монолог сильнішого». Доречно
м. Одеса, 25 березня 2022 р.

пригадати популярний у Стародавньому Римі вислів: «Коли гримить зброя, закони мовчать». З іншого боку, всі рішення щодо згортання внутрішнього демократичного порядку в військових умовах залишаються політичними, а відтак, мова йде лише про внутрішню трансформацію простору «політичного».

Про пошуки балансу між політикою та війною свідчать трактати грецький авторів Геродота, Фукідіда, Полібія, римських – Фронтіна, Полієна, праці авторів XVI – XIX ст. – Н. Макіавеллі, А. Генріха фон Бюлова, Г. Ллойда, В. Фон Віллізена, К. Фон Клаузевіца. Вже в 30-ті рр. XIX ст. військову стратегію визначали «як мистецтво досягнення політичної мети» [6]. Генерал пруської армії та військовий теоретик К. фон Клаузевіц (1780–1831) увійшов до історії політичної думки як автор формули, що стверджує пріоритет політики по відношенню до війни: «війна є не що інше, як продовження державної політики іншими засобами» [3, с. 27]. Цей вислів містився і у «Поясненні» до недописаного ним трактату «Про війну» [2; 5]. Пізніше, в концепції політизації соціального простору П. Бурдьє, політичний простір визнавався місцем, де влада «стверджується і здійснюється в самій хитромудрій формі – як символічне, приховане насильство» [1, с. 52]. Бурдьє доводив, що політичний простір – це місце, де відбувається постійна боротьба між суб'єктами за перебудову розподілу влади, за монополію легітимного використання політичних ресурсів, права, армії, поліції, державних фінансів. І якщо в демократичних державах «суб'єктами боротьби» є «партії – бойові організації,... призначені вести сублімовану форму громадянської війни», то відповідно, в умовах війни «суб'єктами боротьби» стають військові організації [1, с. 185]. Отже, так чи інакше, історією було доведено, що війна є результатом політики і її продовженням, і, одночасно, виступає детермінантою політики.

м. Одеса, 25 березня 2022 р.

Політичний простір виступає як арена, на якій розгортається гра (конкуренція, війна) акторів, а відтак, аналіз політичного простору передбачає дослідження, як актори організовані, рівноважні, збалансовані, контрольовані, ієрархізовані або анархічні за структурою. В той же час, в роботі «Політичні простори та глобальна війна» Карло Галлі, відстежуючи генеалогію світового порядку, вказує, що «глобальна» і «латентна» війна на всіх фронтах відбувається на постійній основі, супроводжуючи трансформацію глобального простору системи політичних відносин, і може вестися різними способами – на різних театрах «війни»: від культурних до військових. Військові способи переділу влади, зазначає Галлі, так само спрямовані на пошук свободи, рівності, демократії, суверенітету, і інших цінностей, але, їх методи деполітизують та деінституціалізують політику, об'єднуючи всі театри у «війні» [14].

Спеціальний напрям сучасної політології – «воєнна політологія» – своїм предметом визначає «воєнну організацію держави» як соціально-політичну систему, що включає збройну організацію суспільства, воєнно-політичні соціально-економічні, наукові організації, об'єднані діяльністю з трансформації «політичного простору» в «військово-політичний» як «охоплену єдиною системою стратегічного планування сукупність органів державної влади, воєнної організації держави, правоохоронних і спеціальних органів, діяльність яких перебуває під контролем суспільства та безпосередньо спрямована на формування та реалізацію політики внутрішньої та зовнішньої безпеки та оборони» [11].

Відтак, в умовах воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента № 64/2022 від 24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації, на підставі пропозиції

м. Одеса, 25 березня 2022 р.

РНБіО, відповідно до п.20 ч.1 ст.106 Конституції України, Закону «Про правовий режим воєнного стану» було передбачено, що «тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені ст. 30 – 34, 38, 39, 41 – 44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені Законом «Про правовий режим воєнного стану»; а також доручено Кабінету Міністрів України невідкладно ввести в дію план заходів правового режиму воєнного стану в Україні; привести єдину державну систему цивільного захисту, її функціональні та територіальні підсистеми у готовність у співпраці з Державною службою України з надзвичайних ситуацій разом з обласними, Київською міською державними адміністраціями, іншими державними органами, установами, підприємствами, організаціями всіх форм власності; забезпечити утворення рад оборони обласними, Київською міською державною адміністрацією, органами місцевого самоврядування та забезпечити сприяння військовому командуванню у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану [7; 9].

Запровадження воєнного стану в Україні призвело до трансформації інституційної основи державного управління територіально-політичною системою: утворення обласних та районних військових адміністрацій [10], а також до «надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню (Головнокомандувачу ЗСУ, Командувачу об'єднаних сил ЗСУ, командувачам видів та окремих родів військ (сил) ЗСУ, командувачам (начальникам) органів військового управління,

м. Одеса, 25 березня 2022 р.

командирам з'єднань, військових частин ЗСУ та інших військових формувань), військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії» (ст. 1) [9].

Щодо обмежень здійснення політичної діяльності, то за Законом «Про правовий режим воєнного стану» це, зокрема: «заборона проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів» (п.8 ст.8); «порушення питання про заборону діяльності політичних партій, громадських об'єднань, якщо вона спрямована на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, тощо» (п.9 ст.8); «регулювання роботи постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій і закладів культури та засобів масової інформації,... в т.ч. заборона роботи приймально-передавальних радіостанцій особистого і колективного користування та передачу інформації через комп'ютерні мережі» (п.11 ст.8); «заборона зміна Конституції; зміни Конституції Автономної Республіки Крим; проведення виборів Президента, а також виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради АРК і органів місцевого самоврядування; проведення всеукраїнських та місцевих референдумів; проведення страйків, масових зібрань та акцій» (ст. 19) [9]. В той же час п.2. ст. 20 Закону передбачає, що «в умовах воєнного стану не можуть бути обмежені права і свободи людини і громадянина, передбачені ч.2 ст.64 Конституції України» [9; 4].

м. Одеса, 25 березня 2022 р.

Матеріали Всеукраїнського круглого столу
«Трансформація українського суспільства в цифрову еру»

Введення в дію воєнного стану в Україні обумовила «призупинення на час дії воєнного стану» діяльності опозиційних партій («Опозиційна платформа – за життя», «Партія Шарія», «Держава», «Ліва опозиція», «Прогресивна соціалістична партія України», «Союз лівих сил», «Соціалістична партія України», «Соціалісти», «Опозиційний блок», «Наші» та «Блок Володимира Сальдо») «зважаючи на їх антиукраїнську політичну та організаційну діяльність, пропаганду війни, публічні заяви та заклики до зміни конституційного ладу насильницьким шляхом, реальні загрози порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підризу її безпеки, а також дії, спрямовані на незаконне захоплення державної влади, демонстрацію проявів колабораціонізму, насильства, зважаючи на програмні та статутні цілі, що містять антиукраїнську позицію, поширення відомостей про виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України» [13]. Крім того, запровадження воєнного стану обумовило реалізацію «єдиної інформаційної політики, що є пріоритетним питанням національної безпеки, забезпечення якої реалізується шляхом об'єднання усіх загальнонаціональних телеканалів, програмне наповнення яких складається переважно з інформаційних та/або інформаційно-аналітичних передач на єдиній інформаційній платформі стратегічної комунікації» [12], а також запровадження «режиму Нейтралізації загроз інформаційній безпеці України, забезпечення сталого функціонування об'єктів цифрового ефірного мовлення в умовах війни», що передбачає в тому числі «цілодобовий моніторинг ефірної мережі» [8].

Відтак, в умовах воєнного стану в Україні відбулася трансформація «політичного простору» в «військово-політичний»

м. Одеса, 25 березня 2022 р.

Матеріали Всеукраїнського круглого столу
«Трансформація українського суспільства в цифрову еру»

як такий, що спрямований на забезпечення оборонної політики в умовах військової агресії.

Список використаних джерел

1. Бурдые П. Социология политики: монография / пер. с франц. и под ред. Н. А. Шматко. М.: Socio-Logos, 1993. 336 с.
2. Зоткин А.А. Война, политика и мир в трактовке А. Фон Клаузевица. *Вестник МГУ. Сер. 12 Полит. науки.* 2019. №2. С. 113-127.
3. Клаузевиц К. О войне. М.: Логос; Наука, 1998. 221 с.
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1997 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
5. Ланник Л.В. Карл Клаузевиц: два века восприятия. В Клаузевиц К. О войне. Избранное. М.: АСТ, 2018. С. 5–24.
6. Образцов И.В. Военная социология: история, современное состояние и перспективы. *Журнал Социологии и социальной антропологии.* 1998. Т.1 Вип. 3. С. 17-25.
7. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента № 64/2022 від 24 лютого 2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 28.03.2022)
8. Про нейтралізацію загроз інформаційній безпеці держави: Указ Президента України № 151/2022 від 19 березня 2022 року про введення в дію Рішення РНБіО від 18 березня 2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1512022-41757> (дата звернення: 28.03.2022)
9. Про правовий режим воєнного стану: Закон України № 389-VIII від 12.05.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 28.03.2022)
10. Про утворення військових адміністрацій: Указ Президента України №68/2022 від 24 лютого 2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/682022-41405> (дата звернення: 28.03.2022)
11. Семенченко А.І. Ефективність державного управління у сфері забезпечення національної безпеки. *Наука і оборона.* 2008. № 1. С.13 – 20.
12. Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану: Указ Президента України №152/2022 від 19 березня

м. Одеса, 25 березня 2022 р.

2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1522022-41761> (дата звернення: 28.03.2022)

13. Щодо призупинення діяльності окремих політичних партій: Указ Президента України №153/2022 від 19 березня 2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1532022-41765> (дата звернення: 28.03.2022)

14. Galli C. Political Spaces and Global War. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2010. 304 p.

Прохоренко Євгенія

доцент кафедри соціології Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат соціологічних наук, доцент

БЕЗПЕРЕРВНЕ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ (ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ) – НОРМА ЧИ СОЦІАЛЬНА ДЕВІАЦІЯ?

Пояснити причини, умови і фактори, що детермінують явище девіантної поведінки, стало насущною задачею. Її розгляд припускає пошук відповідей на ряд фундаментальних питань, серед яких питання про сутність категорії «норма» (соціальна норма) і про відхилення від неї (соціальна девіація). Безперервне навчання дорослих (освіта дорослих) – це норма чи соціальна девіація? Зазвичай ми асоціюємо освіту з формальним навчанням дітей, підлітків та молоді. Хоча їх справедливо вважають основними здобувачами освіти, а от дорослі, окрім низки інших прав, є носіями права на освіту. Останнє носить універсальний характер та стосується всіх, незалежно від віку.

Відповідно до норм міжнародного права цілями освіти є всебічний розвиток людської особистості й почуття гідності, надання всім дієвої можливості бути частиною вільного суспільства. Очевидно, цих цілей неможливо досягти виключно через освіту для

м. Одеса, 25 березня 2022 р.

Матеріали Всеукраїнського круглого столу
«Трансформація українського суспільства в цифрову еру»